

ELS TESTOS S'ASSEMBLEN A LES OLLES

Si algun incrèdul no hi veu la semblança, que miri el diccionari i veurà que un test, a més d'un vas de terrissa que serveix per a criar la planteta del balcó, és un bocí d'un objecte de terrissa trencat. Així, la dita popular és del tot encertada i la seva al·lusió als caràcters que els fills hereten dels pares és una justa referència a les respectives procedències: el bocí de terrissa —el test— prové de l'olla trencada, tant com el fill prové dels pares. Amb una diferència, això sí: que l'olla, un cop rompuda en mil testos, ha acabat rotundament la seva missió i els pares, en canvi, amb l'aparició del fill adquireixen una molt seriosa responsabilitat.

I les responsabilitats, si han d'ésser assumides amb probabilitats d'èxit, han d'anar acompanyades d'uns coneixements o, millor encara, s'han d'assentar sobre el coixí d'uns consells. Que ningú no neix ensenyat, encara que alguns actuïn com si ells fossin l'excepció.

Els pediatres, de fa molt de temps, han tingut clar que una de llurs funcions —i no pas la menys important— era la de fer arribar al major nombre de persones possible els coneixements que fonamentessin i els consells que fessin de coixí. S'han fet antigues —tot i les reedicions que, en traducció castellana, continuaren després de la guerra (l'any 1964 apareixia la desena edició)— les *Nocions de Puericultura* de Roig i Raventós que, des de l'aparició l'any 1922, no es cansava de dir: «La veu fatídica de la ignorància sembla immortal»; i són lluny les aportacions en forma d'opuscle d'Emili Mira i Pere Nubio-

la, com també alguna obra (*A la futura madre*, col·lecció Pro-Raza, 1930) de Pere Roca i Puig o les *Nocions de Maternologia* (1928) de Santiago Dexeus i Font. Ara, els temps són uns altres: acabada la guerra i durant molts anys, amplis sectors de la societat —gent d'influència— begueren en les fonts de les tres kas, de procedència nazi. Segons aquesta mentalitat, el paper de la dona és reflectit en l'eslògan «*Kindchen - Küche - Kirche*» (nen-cuina-església), que passat per la Sección Femenina de la Falange es convertí en el de les tres ces, «*casa - cocina - calceta*».

L'exemple més difós de consells de puericultura impregnats del «*sentido de colaboración en la Obra Nacional*» és la *Puericultura* de Rafael Ramos. Se'n desprèn que l'obtenció d'uns bons resultats no havia d'ésser gaire difícil, ja que «*hoy por hoy, la mujer española necesita formación antes que reforma. Porque no es mala, no hay que modificarla*», que «*lo sublime en la humana maternidad se encierra precisamente en la alegre aceptación de la voluntad divina sin forzada resignación.*» És clar, per altra banda, que «*es curioso, tristemente curioso, que en España, tan dados a la sátira y al chascarrillo, no se haya ridiculizado el personaje de la madre que no sabe ser madre. Les parece más grotesca la escena de la esposa repudiada por su marido al mes de matrimonio porque no supo freir un par de huevos.*» La solució arribarà quan «*el Estado imponga la enseñanza de la Puericultura*», perquè «*el Estado verdadero es el que busca el bien de sus súbditos, aunque para ello tenga a veces que imponerse por la fuerza, ser duro, riguroso.*»¹⁶² El llibre, dipositat a l'Autoeditorial Ramos de Madrid, durant molts anys fou d'adquisició obligatòria per a tots els alumnes de la Facultat i de l'Escola de Puericultura.

I com aquell que mira d'apagar un incendi amb una bufadeta, Alfons Trias i Maxencs, a l'altre camp, publicava *El niño de pecho*, que Pere Calafell conti-

162. *Puericultura*, Rafael Ramos. Tomo I, 2ª edició, 1949, pàgs. 39, 73, 26 i 27.

nuava amb *El niño que juega* (Ediciones Ágora, Barcelona 1945): «*El juego es para los niños placer y recreo, pero también ocasión de aprendizaje*». Molt planerament, Calafell ja preconitza una conducta activa —l'aprenentatge— en el desenvolupament de l'infant, en contra de l'educació dirigista imperant. Ramos, amb un estil i un llenguatge molt diferents, deia de les joguines: «*Es idea tan extendida como errónea que el dinero es el único orientador sobre esta materia y, sin embargo, la abundancia de medios económicos no relega a los padres de un espíritu de sensatez en la elección de los juguetes, que ciertamente no es problema baladí.*»

En la mateixa línia de Trias i de Calafell, l'any 1942 havia aparegut *Puericultura e higiene de la infancia*, de Josep Maria Girona i Cuyàs, un llibret de 150 pàgines, dirigit a les mares, de caràcter popular, senzill, amb un seguit de consells pràctics i un pròleg d'Alfons Trias i Maxencs.

En un altre terreny, hi ha les voluminoses obres de Puig i Roig: *Para una generación mejor* (Barcelona, 1955) té un miler de pàgines i consta d'un capítol de «Puericultura preconcepcional o prematrimonial», un de «Puericultura prenatal» i un de «Puericultura postnatal». *El hijo ideal (sano-bueno-inteligente)*, *Prontuario de Puericultura* (1959) inclou una carta del Secretari d'Estat de «Sua Santità» Pius XII; datada al Vaticà el 28 de febrer de 1956, diu: «*El Augusto Pontífice ha recibido el ejemplar de su obra Para una generación mejor y me ha encargado que le manifieste la paternal benevolencia con que ha acogido su devoto y filial homenaje. Su Santidad ha visto con viva complacencia el importante trabajo realizado en su bien presentado libro*». Per a una Puericultura, ja no es pot demanar més.

Com tampoc no es pot demanar més en un home de setanta-set anys que, talment un jove contestatari, sorprèn el públic atent amb la publicació de la *Puericultura para hombres*. Apareix l'any 1954 —justament una època de foment institucionalitzat d'una

virilitat llosca— i és un recull de conferències «*cuya lectura sencilla y amena a todos interesa, muy especialmente a los futuros maridos*». ¹⁶³ L'autor —d'una joventut immarcescible— és Alexandre Frias i Roig que, simultàniament, havia publicat per a ús de les assistents als cursos de l'Institut de Puericultura de Reus un conjunt de 145 consells amb el nom de *Lo que deben saber las madres*»

De caràcter neutre —si bé autoritari—, un estil com de *Tratado de Urbanidad* de l'any de la picor i, això sí, «*con licencia eclesiàstica*», el 1959 es publica a Madrid la *Higiene de la primera infancia* de la pediatra Ave Maria Vila Coro, un llibret de 150 pàgines de la col·lecció «*Libros para el hogar*», amb un capítol —com a exemple— que conté «*Breves consèjos a las madres*» i els classifica en «*Lo que hay que hacer al niño*» i «*Lo que no hay que hacer al niño*».

Amb tot, els anys cinquanta i seixanta, el llibre present a la llar de les parelles joves era, majoritàriament, la traducció d'un text nord-americà (el de Benjamin Spock, 1945) de mentalitat nodrida de gomes masticatòries i de begudes de cola i ple d'eslògans d'aparença electoral: «*No tenga miedo de su bebé*», «*Usted sabe más de lo que cree*», «*Los niños pequeños no son frágiles*», «*Los padres son seres humanos*», etc.

Fins que l'any 1966 aparegué la *Puericultura* de Joaquín Plaza Montero que «*sin eludir la significación formativa de contribuciones previas, presenta ante todo su prolongada experiencia en el cuidado, vigilancia y tratamiento de los niños, con el valor, incalculable en Medicina, de lo comprobado múltiples veces y justificado tanto por la evolución del niño como por la observación de los familiares.*» ¹⁶⁴ És una obra amb uns capítols inicials dirigits fonamentalment als puericultors en formació i uns altres, una segona part i

163. BSCP, 1955, pàg. 177.

164. Del «*Prólogo*» de Manuel Cruz a la *Puericultura* de Joaquín Plaza Montero.

una tercera dirigits fonamentalment a les mares, i encara que en aquests capítols sigui exposada alguna repetició «*nos ha parecido conveniente su reiteración para un estudio más unitario y para facilitar la búsqueda por parte de las madres.*»¹⁶⁵ Els criteris que inspiren el llibre són tradicionals amb escriu, com és palès en frases de l'estil de «*somos de los convencidos de la necesidad de estimular el culto al adorno de la propia persona en la mujer ya desde las primeras edades*» (pàgina 464); això i un ús embafador de diminutius («*las braguitas*», «*el orinalito*», «*las caquitas*») —que probablement és familiar en alguns ambients— segurament fa que el llibre resulti distant en d'altres sectors de la societat.

El mateix any 66, aparegué *El vostre fill. Puericultura per als pares*, de Martínez Callén, Joaquim Ramis i Joan Ripoll. Pere Calafell, en el «Pròleg», diu que «la seva lectura donarà als pares les orientacions necessàries per la criança dels fills i per la seva col·laboració amb els puericultors. Tot això ho fan els autors procurant transmetre als pares l'optimisme i l'alegria que la cura i la vigilància del creixement d'un infant proporciona.» Una qualitat d'aquest llibre es mereix d'ésser destacada: l'empresa de contribuir a fer del fill que acaba de néixer un home sa i responsable hi és entesa com a missió dels pares, del pare i de la mare, i d'aquesta visió més àmplia de la qüestió és sabut que només en deriven aventatges.

Uns textos breus, de poques pàgines, part integrant d'enciclopèdies de família, són *La puericultura en casa*, d'Ignasi Aragó, que l'any 1962 apareix dintre l'*Enciclopedia de la mujer* —sense cap dubte, el text més a to amb els corrents moderns de tots els apareguts fins aleshores— i *Puericultura y Pediatría*, de Francesc Prandi, que dintre l'enciclopèdia popular *El libro de la salud* aparegué el 1970.

Amb intencions no dirigides a la globalitat del

165. De la presentació de Joaquín Plaza Montero del seu llibre *Puericultura*.

tema, l'any 71 Enric Miralbell publica *¿Sabemos ser padres?*, d'òptica confessional i aspecte de document tridentí, i Agustí Pérez i Soler, el 79, contribueix a la «*instrucción de puericultoras y auxiliares técnicos*» i a la «*culturización sanitaria de la población*» amb el llibre *Mitos en puericultura*.

El cert és que entre l'esforç d'uns quants i la contribució —més o menys encertada— d'uns altres les coses començaven a anar per un camí no del tot dolent; però aparegué la televisió amb la seva influència subreptícia i les seves incitacions i féu irrupció una folla profusió de llaminadures industrials i mil altres temptacions, i, ara, els observadors més aviat s'inclinen per un presagi pessimista.

PER ESCRIT I A L'ABAST

Una expressió molt antiga diu que «val més que en sobri que no pas que en falti» i hom comprova —diàriament i en ocasions variades— l'encert de la dita. Els metges, en general —i, és clar, també els pediatres—, sembla que a l'hora d'escriure i de publicar s'hagin pres el consell popular com si fos una consigna indefugible i el resultat és que si només veiessin la llum els textos imprescindibles, segurament més d'una indústria gràfica hauria d'ésser objecte de reconversió.

Aquest estat de coses obliga —igualment que en qualsevol profusió— a desistir de tota pretensió de referència exhaustiva i a optar per una selecció, mal que sigui discrecional.

Quan Rafael Ramos —un metge de vint-i-cinc anys— dictà un curset sobre trastorns nutritius del lactant a l'Ateneo de Internos de San Carlos de Madrid,¹⁶⁶ ningú no imaginava que el text de les conferències constituís la primera edició (1933) d'una obra que, al cap de seixanta anys, seria referida en una crònica de la pediatria a Catalunya. (És clar que eren molts els esdeveniments posteriors que ningú no imaginava.) Aquesta primera edició fou prologada pel mestre de Ramos, el catedràtic Enrique Suñer Ordóñez, amb un text «*profético y sustancioso*» —segons l'expressió de Jaime de Cárdenas, de l'Hospital del Niño Jesús de Madrid, en la necrologia de Ramos—,¹⁶⁷ que diu, per exemple, «*Yo no dudo de que el*

166. Facultat de Medicina de Madrid.

167. BSCP, 1955, pàg. 66.

Dr. Ramos triunfará seguramente a través de los obstáculos que se le presenten en la lucha por la vida; porque para espíritus como el suyo se han escrito las palabras de Nietzsche: 'El adversario que no te destruye te hace más fuerte'. El llibre s'exhaurí i també una segona edició (1936) i una tercera (1942). L'edició de 1947 és ampliada i revisada, respecte les anteriors, atesa «la experiencia adquirida a través de los últimos años, en la Clínica Universitaria de Pediatría de Barcelona». Els estudiants de l'assignatura corrien amb promptitud i com un sol home a comprar-se el llibre, fins al punt que l'autor parla —en el pròleg de la quarta edició— de «la acogida, cada día más benévola, de esta obra, que ha servido de guía a tantos compañeros, y las expresiones de reconocimiento que por ella hemos recibido, nos obligan a cuidar amorosamente esta cuarta edición.» El cas és que *Diagnóstico y tratamiento de los Trastornos nutritivos del lactante* fa una completa i personal revisió del problema i una enumeració crítica dels aliments medicaments, des de la llet càlcica, que preconitzava Roig i Raventós, a la farina de polpa de garrofa, que introduí el mateix Ramos l'any 1941, «al terminar la guerra civil en nuestra Patria y ante la escasez de productos dietéticos.»

En el terreny quirúrgic de les publicacions pediàtriques —sense que ningú no se'n sorprengui— es dreça l'alta figura d'Emili Roviralta. Combatí tota la vida, havia publicat treballs de l'especialitat a la «Col·lecció de Monografies Mèdiques» (1935) i el 1946 publica *Abdomen quirúrgico del niño*; l'any 50 apareix *El lactante vomitador*, amb l'únic objecte de «colocar, pura y simplemente, las cosas en su lugar», després d'haver passat gairebé vint anys «luchando con las pocas armas de que disponíamos contra el lamentable estribillo con que, reiteradamente, iniciaba todo capítulo o trabajo quien se aventuraba a hablar de estos procesos: 'La extremada rareza de la estenosis pilórica en España...'» L'any 60, en col·laboració amb Josep Maria Casasa i dintre una col·lecció de Monografies pediàtriques que inicià la Societat, publica

«Diagnóstico y tratamiento del megacólon idiopático, secundario y agangliónico o enfermedad de Hirschsprung», que comença amb la cita «*Destruir un error requiere mucho más tiempo que crearlo*». Una efígie de Roviralta no podria dur cap altre atribut que una llança.

Acompanyada d'un aire més mesurat i menys detonant, una altra honorable figura de les publicacions pediàtriques és Josep Maria Sala i Ginabreda: al cap de cinc anys de prendre possessió de la Clínica de Pediatria de l'Hospital d'Infecciosos de Barcelona, edita *Tratamiento de las enfermedades infecciosas en la infancia* (1952), obra en què «*sólo publicamos aquello que hemos hecho, así es que deliberadamente será excluído lo que no haya sido llevado a cabo por nosotros o por nuestros colaboradores F. Jufresa Roca, A. Moya de Larramendi, P. Riba Brugarolas y J. Ripoll Borrell.*» Ja feia quatre anys que, amb Pere Calafell, organitzava uns cursos sobre malalties infeccioses, en els quals, a més dels metges del Servei, prenién part notables especialistes estrangers. Tot aquest bagatge donà peu al *Tratado de las enfermedades infecciosas en la infancia* (primera edició, 1955), una obra en dos volums dirigida amb la col·laboració de Pere Calafell i Agustí Pérez i Soler, que —a part del seu valor intrínsec— denota amb transparència uns trets de la personalitat de l'autor: d'una banda, Sala —el mestre estimulante— confia la redacció d'uns capítols fins als seus col·laboradors més novells, i d'una altra, en una època de petulant autarquia en tots els camps,¹⁶⁸ no dubta —el mestre obert i conscient de les pròpies limitacions— a recórrer a uns col·laboradors «*tan sólo conocidos por*

168. En ocasió d'una visita de Carlos Jiménez Diaz —un dels pontífexs de la medicina espanyola— al Col·legi d'Espanya de la Ciutat Universitària de París, uns metges catalans que ampliaven estudis a la capital francesa el saludaren i el catedràtic madrileny els digué: «*Pero, ¿que hacen Vdes. en París, teniendo Madrid más al alcance?*».

nosotros debido a su constante y eficiente labor investigadora», els quals —des de París, Montpeller i Novara o des de Lima, Israel i Hanoi— «al pedirles su colaboración no dudaron en prestarla, demostrando una vez más el espíritu de confraternidad universal que tanto honra a la Medicina.»¹⁶⁹

Sala i Ginabreda, l'any 1960, amb *Estafilococias pulmonares en la infancia* inicià la «Col·lecció de monografies de la Societat de Pediatria» i, amb la col·laboració d'Àngel Fitó i Costas, Josep Llorens, Albert Pi i Ferrer i Tomàs Rubio, insistí en el *Tratamiento de las enfermedades infecciosas agudas en la infancia*.

Un altre autor fecund és Manuel Cruz que, segons les seves paraules, compensa la no excessiva aptitud per als discursos amb l'escriptura. A Granada i en col·laboració amb el professor Antonio Galdó Villegas ja havia publicat *Exploración clínica en Pediatría* (1955), *Progresos en Medicina infantil* (1956) i *Introducción a la exploración clínica en Pediatría*, 2ª edició (1959). Poc temps després d'ésser nomenat catedràtic de Barcelona, publica *Apuntes de Pediatría y Puericultura* (1966) que, l'any 72, converteix en *Pediatría y Puericultura*, obra que, segons el pròleg de Galdó, ofereix «*ocasión de poder estudiar en directo la Pediatría en un libro español, es decir, expuesto con mentalidad española, aunque la Pediatría sea universal, obviando inconvenientes de gran parte de las obras extranjeras.*» D'aquesta obra, l'any 1988 era feta la sisena edició que, l'any 90, fou reimpressa.

Dintre les obres de pediatria general, un últim exemple és el llibre de Josep Llorens, Gonçal Figueras i Joan Picañol *Pediatría clínica* (1976). Els autors diuen que han procurat donar al text el sentit pràctic après de Sala i Ginabreda i, a criteri del prologuista Ciril Rozman, ho han aconseguit plenament. «*Ello no es de extrañar*», diu Rozman. «*Cataluña es cuna de grandes clínicos. Su sentido común hace que sea pre-*

169. Del pròleg de Sala i Ginabreda al *Tratado* (1955).

cisamente en esta faceta práctica del ejercicio clínico donde más brille el médico catalán. Llorens, Figueras y Picañol hacen honor a las características de los hombres de su tierra.» Aquestes paraules, dites per una persona que, procedent de la llunyana i pròxima Eslovènia, se sent molt integrada a Catalunya,¹⁷⁰ tenen l'incontrovertible valor de les opinions expressades per un bon coneixedor d'una idiosincràsia, des de ben lluny d'una talaia xovinista.

El dia u d'abril de 1959 —era president de la Societat de Pediatria Pere Calafell—, amb el propòsit d'estimular la producció científica pediàtrica, la Junta acordà d'iniciar la publicació d'unes monografies. Fou nomenat un Consell Editorial i un Secretariat de Redacció,¹⁷¹ amb la finalitat de posar en marxa «aquest tipus de publicació intermèdia entre la comunicació o l'article, que troben expressió normal en una revista, i el manual o el tractat».¹⁷² Foren publicades dues monografies (una de Sala i Ginabreda i una de Roviralta) i, a canvi, els tractes amb l'editorial proporcionaren una infinitat de maldecaps, a l'extrem que —com que la pau i la tranquil·litat no tenen preu— el tres de maig del 62 fou decidit de deixar-ho córrer i optar per la publicació de Números monogràfics en el «Butlletí», moltes vegades el resultat d'una Jornada Internacional o d'una Sessió Extraordinària.¹⁷³

L'any 1969, en la història d'un recobriment, és una fita important: un grup de metges decidí d'em-

170. Entrevista a *Ciril Rozman*, de *Ljubljana a Barcelona*, *Metge i Societat*, núm. 5, desembre-febrer 1989, pàg. 30.

171. Consell Editorial: Martínez i Garcia, Emili Roviralta, Jeroni de Moragas, Martí Carbonell i Pere Calafell. Secretariat de redacció: Ignasi Aragó, Oriol Casassas i Antoni Gutiérrez Diaz.

172. Del pròleg de Pere Calafell a la monografia *Estafilocias pulmonares en la infancia*, de J.M. Sala Ginabreda.

173. Números monogràfics del *Butlletí de la Societat Catalana de Pediatria*: vegeu *Sta. Cat. de Ped.* a *Glossari*.

prendre l'edició d'unes monografies en català, ben bé com una continuació de les que l'any 26 havia iniciat Jaume Aiguader i Miró. Com que en el primer Secretariat de Redacció, de quatre membres tres eren pediatres (Bacardí, Casassas i Ramis) i com que entre el Consell Editorial i el Consell de Redacció n'hi havia set (Calafell, Cambrodí, Roviralta, Simon i Barceló —de València—, Aragó, Llorens i Martínez Mora), molt aviat aparegueren monografies de temes pediàtrics; la segona ja ho era (*El nadó de risc elevat de Carbonell i Juanico i Martí i Xavier Carbonell i Estrany*) i la sisena també ho fou (*Antibiòtics en pediatria* de Josep Llorens). Aquesta monografia és presentada per una nota editorial de Pere Calafell que comença: «A Catalunya la Pediatria ha estat òrfena d'escola durant molts anys» i que, després, exposa una veritable declaració de principis. La dotzena monografia de la col·lecció és d'Alfred Giner-Sorolla, Jordi Prats i Josep Padullés i tracta de la *Quimioteràpia antineoplàstica*; i més endavant seguiren, per exemple, *Els vòmits en el lactant* de Josep Maria Casasa i Jaume Regàs i Bech de Careda o *La síndrome del nen apallissat* de Jacint Dargallo i Reventós, Antoni Martínez-Roig i Francesc Domingo.

Tot i aquest seguit de publicacions, els òrgans d'expressió de la pediatria eren —com sempre ha estat i en totes les especialitats— les revistes. En aquest gènere sí que es fa del tot imprescindible —d'entre una sobreabundància— la tria d'uns exemples. Els «Archivos de Pediatría», que de l'any 50 al 84 aparegueren com a òrgan de la Càtedra de Pediatria ara ho fan com a «Revista de formación pediátrica continuada». Ramos, Torres Marty i Cruz —els tres primers directors de la revista— han imprès, cadascun d'ells, un caràcter personal a la publicació.

Els «Progresos de Pediatría y Puericultura», durant els disset anys d'aparició, foren un molt bon complement. Pere Farreras i Valentí (1916-1968), el mestre de la medicina catalana desaparegut massa jove, era l'autèntic motor de les publicacions «Pro-

gressos de Terapèutica clínica» (iniciada el 1947) i «Progresos de Patología clínica» (iniciada el 1954), conjunció d'articles originals sobre temes actuals i d'una selecció de treballs de revistes estrangeres. El nom que Francesc Prandi havia adquirit —acabava d'arribar de Zuric on havia treballat amb Guido Fanconi— féu que Farreras li proposés de dirigir una publicació paral·lela sobre qüestions pediàtriques; així fou com, l'any 1958, aparegueren els «Progresos de Pediatría y Puericultura», que constituïen un autèntic panorama de l'actualitat pediàtrica mundial i que Farreras presentava dient: *«Como recientemente expresó el decano de los pediatras franceses, el ilustre profesor Debré, ha concluído la vida sencilla del médico de pueblo, bueno y caritativo, que se limitaba a distribuir palabras de consuelo y medicamentos, generalmente ilusorios y de manejo incambiado desde que era estudiante. El tormento de no saber lo suficiente ante cada caso nos agobia cada día más, y nada turba tanto el ánimo del médico que sabe lo incesante del progreso actual, como el temor de hallarse indocumentado ante un hecho nuevo, quizás capaz de salvar la vida que tiene entre manos.»* L'any 1975, els «Progresos de Pediatría y Puericultura» deixaren d'editar-se.

Tot i l'acceptable qualitat científica d'algunes de les revistes de l'especialitat, la d'un major interès és el «Butlletí de la Societat Catalana de Pediatría»: tant les successives denominacions com alguns dels seus continguts, com l'ús d'un o altre vehicle lingüístic són un reflex de l'evolució del context socio-cultural en què es movia la Societat. De «Boletín» a «Suplemento de Pediatría», altra vegada «Boletín» i, finalment, al nom que els governadors franquistes havien fet desaparèixer: Butlletí de la Societat Catalana de Pediatría.¹⁷⁴

A partir de 1952, el Butlletí —de la mà d'Andreu Olivé i Badosa— es converteix en una revista sòlida,

174. Denominacions successives del Butlletí. Vegeu Glossari.

gràcies a la continuïtat aconseguida. Els treballs de Roviralta i Gubern —nombrosos—, els de Pérez i Soler, Ballabriga, Oppenheimer, Jeroni de Moragas, Carbonell, Sala i Ginabreda —entre d'altres— i els dels joves Aragó, Picañol, Martínez Mora, Ripoll, etcètera, feien que cada número contingués un o altre interès. L'any 60, Olivé i Badosa fou elegit vicepresident i s'encarregà de la direcció del «Butlletí» Oriol Casassas que inicià el costum de fer precedir cada un dels números d'un «Pòrtico», el qual —sempre en castellà encara— gosava d'incloure, bé la crítica d'algun fet o d'alguna actitud, bé l'exposició de simpaties o punts de vista allunyats dels oficials.

Per exemple, el «Pòrtico» de gener-febrer de 1961 transcrivía unes paraules de Pedro i Pons que, en relació amb la Universitat, referien la indiferència oficial a la *«gente con buenos deseos y formación excelente que desean integrarse en la Universidad. No en la nuestra, mientras siga así; sino en la que ellos desearían que fuese, una Institución más amplia y más abierta»*; o el de setembre-octubre també del 61 que, glossant la conferència inaugural que havia de pronunciar Simeó Selga, deia *«la Sociedad es, y desea seguir siendo, la suma de los esfuerzos y las inquietudes y las buenas voluntades de los maestros y de los humildes de cualquier ciudad o rincón de nuestras comarcas.»* O, una vegada, es referia a la germanor de catalans, balears, valencians i rossellonesos (març-abril 61), o es convertia en una necrologia de Duran i Reynals (maig-juny 62) o d'August Pi i Sunyer, mort a l'exili (gener-febrer 65), o el març-abril del 62 acabava dient: *«En nuestro mundo, quien tenga sed de estudio, quien tenga sed investigadora, y hasta quien tenga sed de justicia, se sentirá desolado, hoy, y mientras la mentalidad colectiva de nuestro mundo no se sonroje de los defectos de nuestro mundo»*.

Al cap de tants anys i en una circumstància tan diferent de la d'aleshores, és comprensible que costi d'imaginar que paràgrafs de l'estil dels precedents poguessin ésser tinguts per una gosadia. Potser la

referència d'una petita història esdevinguda l'any 1965 donarà idea de les opinions —o dels temors— circulants. En una Assemblea de la Societat del 22 de maig de 1964, fou acordat —amb alguna discrepància— que en les sessions es pogués fer ús del castellà o del català, a voluntat. La direcció del «Butlletí» redactà un «Pòrtico» celebrant el fet, amb cites de la Unesco com ara *«la lengua materna es el medio natural de expresión de una persona»* o *«no hay nada en la estructura de lengua alguna que le impida convertirse en vehículo de civilización moderna.»* I acabava: *«La Sociedad Catalana de Pediatría acordó que, en sus sesiones, cadacual se expresara en la lengua más próxima a su comodidad. O a su corazón. La experiencia de libertad está en marcha, demostrando que el diálogo bilingüe es posible. Y no pasa nada. O quizá sí que pasa: quizá se constata que dos hijas de un mismo tronco pueden convivir como hermanas.»* El text fou llegit en una reunió de la Junta i, després d'una dilatada controvèrsia, es posà a votació la conveniència o la improcedència de la seva publicació; el resultat de la votació explica per què el número de maig-juny de 1965 comença amb una pàgina en blanc, en la qual només hi ha l'encapçalament «Pòrtico».¹⁷⁵

Després d'aquesta mostra de l'enrariment atmosfèric de l'època es féu càrrec de la direcció del «Butlletí» Josep Llorens i Terol, que el dirigí durant deu anys (1966-1976), identificat plenament amb les idees que sempre —en els moments autèntics— havien caracteritzat la Societat. Així, l'any 75, en el moment d'uns canvis polítics fonamentals, començava un «Pòrtico» dient: *«En nuestro país, donde las ideas han estado en paro forzoso drante casi cuarenta años, comienza a atisbarse un cierto aire fresco de renovación.»* I l'acabava amb la consideració següent: *«Las*

175. Votaren a favor de la publicació del text —o sigui, foren perdedors— el secretari Frederic Corominas, el vicesecretari Albert Pi i Ferrer, el tresorer Josep M^a. Casasa i el vocal forà Ramon Bacardí.

etapas de nuestro despertar cívico forzosamente han de pasar por un período de desorientación que provocará situaciones paradójicas e incluso conflictivas. Los tiempos que se acercan no van a resultar fáciles. En nuestra SOCIEDAD se producirán tensiones por este motivo. Conviene mucho, en tales circunstancias, que no perdamos el norte. Y el norte se encuentra, sobre todo, en nuestra propia tradición.»

A continuació i sense cap altre núvol que el permanent del finançament, sembla com si els successius directors Josep Maria Bosch i Banyeras, Joan M. Nadal i Amat i Josep Argemí i Renom, cada dia, en despertar-se i abans que cap altra cosa, hagin pensat de quina manera poden continuar dibuixant la línia ascendent de la superació.